

I. kongres hrvatskih arhivista

„ARHIVI U NOVOME TISUĆLJEĆU“

Zagreb, 25. – 27. listopada 2001.

PRIKAZ KONGRESA

Hrvatsko arhivističko društvo i Državni arhiv u Zagrebu 25. do 27. listopada 2001., Zagreb

PRIKAZ KONGRESA:

U Zagrebu se od 25. do 27. listopada 2001. godine, održao I. kongres hrvatskih arhivista, suorganizatori kojega su bili Hrvatski državni arhiv, Hrvatsko arhivističko društvo i Državni arhiv u Zagrebu. Okupio je prilično respektabilan broj sudionika, njih 256, od toga 225 domaćih, 23 stranih, te 8 osoba u pratnji. Od inozemnih gostiju, bile su tu kolege iz Italije, Švicarske, Njemačke, Poljske, Rusije, Mađarske, Makedonije, Srbije, Slovenije, Crne Gore, te Bosne i Hercegovine. U odnosu na dosadašnja, obično dvodnevna stručna savjetovanja, zabilježeno je, dakle, bitno povećanje broja sudionika, razloge čega valja tražiti kako u povećanim promidžbenim aktivnostima, tako i u povećanoj motivaciji zainteresiranih, upravo s razloga prvog okupljanja struke na ovoj razini. U svojim programskim planovima, Kongres je težio biti pregledom trenutnog stanja hrvatske arhivistike, ali osim toga, sublimirati i sistematizirati kako neposredne zadaće, tako i dugoročnije aktivnosti i smjernice razvoja koje struka mora ostvariti, ukoliko želi ostati relevantnim čimbenikom društvenog života zajednice. Skup su uvodno pozdravili predstavnici organizatora, dr. Josip Kolanović (HDA), Jozo Ivanović (HAD), te Darko Rubčić (DAZg). Nadalje, učinila je to i ministrica kulture, gđ. Branka Šulc koja je Kongres i otvorila, a nešto kasnije, u zakašnjenju zbog obveza, pozdravio ga je i ministar kulture. Također su se ponukani osjetili pozdraviti sve sudionike i predstavnici državnih arhiva te arhivističkih društava drugih zemalja: Poljske, Rusije, Švicarske, Njemačke, Srbije, BiH, te Crne Gore. Tijekom dva dana, program se odvijao unutar tri plenarne sjednice, odnosno, zaokružene tematske cjeline. Prvoga dana bili su to blokovi pod zajedničkim nazivima: Arhivska služba u Hrvatskoj: stanje i izgledi razvoja, te Arhivi i stvaratelji: povezanost, međuovisnosti suradnja, a drugoga dana Arhivi i informacijske tehnologije. Prva plenarna sjednica obuhvatila je izlaganja pet predavača. Josip Kolanović, ravnatelj Hrvatskog državnog arhiva, u svom je izlaganju jednakoga naslova kao i cjelokupna plenarna sjednica, dao svojevrtni tematski uvod u samu sjednicu, ali i podlogu cijelom Kongresu. Letimičnim je pregledom obuhvaćen dosadašnji razvoj arhivistike u Hrvatskoj, od najranijeg, kustodijalnog razdoblja, preko ustanovljavanja Zemaljskoga arkiva, do razdoblja nakon Drugog svjetskoga rata, kada su postavljeni i temelji modernom i jedinstvenom sustavu arhivske službe. G. Kolanović spomenuo je i aktualni Zakon o arhivskom gradivu i arhivima, koji uređuje dužnosti i obveze stvaratelja i imatelja arhivskoga gradiva, kao i ustroj arhivske službe u Republici Hrvatskoj, te predviđa niz provedbenih propisa, koji će pobliže urediti pitanja zaštite, vrednovanja, obrade, te korištenja samoga gradiva. Osim Zakona, stav je g. Kolanovića, da je Hrvatskoj nužno potrebno tijelo, odnosno uprava, koja će objединiti zakonodavne, upravne, stručne i znanstvene, te nadzorne funkcije i aktivnosti, potrebne za ujednačeno, a nadasve za učinkovito djelovanje arhivske službe. Nadalje, arhivska služba u Hrvatskoj nužno treba pratiti sav ovodobni tehničko-tehnološki, kao i konceptijski razvoj postojećih pismohrana, koje sve manje sliče «klasičnim» registraturama a sve više se približavaju pojmu elektroničke pismohrane. Naime, suvremene tendencije u uredskom poslovanju bilo koje vrste stvaratelja, upućuju na sve veće približavanje profesije arhivista i spisovoditelja, koji se profiliraju kao stručnjaci koji prate dokument ne od njegova nastajanja, već i prije, od samog promišljanja njegova mjesta u nekom razredbenom sustavu, kroz cijeli njegov «životni» tijek, sve do njegove predaje nadležnom arhivu. U tom smislu prihvatljiv je i model jedinstvenog obrazovanja s možebitnim specijalizacijama. Vrijedila je i u sustavu klasične podjele života dokumenata na uredsko i arhivsko razdoblje, a napose vrijedi sada, pretpostavka aktivnog sudjelovanja arhivista u kreiranju jednog novog, a nužno potrebnog propisa o upravljanju dokumentima, te njihovom razredbenom sistemu. Sve to, naglasio je Josip Kolanović, nemoguće je bez temeljnih pretpostavki kao što su: suvremen sustav

obrazovanja, osiguranje odgovarajućeg prostora, a možda prije svega, bez potrebne prateće zakonske regulative. Dio naznačene prethodne problematike, u svom je izlaganju Obrazovanje arhivista i spisovoditelja za novo okruženje: praksa u svijetu i izgledi u Hrvatskoj razradila Melina Lučić, arhivistica Hrvatskog državnog arhiva. Njeno je izlaganje, uz kratki pregled raznih svjetskih sustava i načina obrazovanja arhivista, dalo usporedbu s hrvatskim iskustvima u tom pogledu. Naročito je problematičan sveučilišni segment tog obrazovanja, gdje, prema riječima gđe. Lučić, još uvijek dominiraju stavovi i utjecaji što povjesničara, što informatičara, budući je studij arhivistike organiziran pri Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Sljedeći velik problem odnosi se na sam studijski program, budući ga karakterizira potpuna odvojenost od postojeće arhivske službe Republike Hrvatske, a time je i utjecaj njenih stručnjaka bitno umanjen. Donekle to pokušava ispraviti četverosemestralni poslijediplomski studij arhivistike, no niti njegov program nije u potpunosti zadovoljavajući. O posebnim arhivskim ustanovama govorila je gđa Ornata Tadin (Hrvatski državni arhiv), napose u smislu njihova mjesta i uloge u društvenoj zajednici, a posebno njihova odnosa s organiziranom mrežom arhivskih (državnih) ustanova. Riječ je o arhivima tipa: arhiva vjerskih zajednica, gospodarskih, katastarskih, vojnih i dr. Autorica je iznijela svoju dvojbu, znači li osnutak takovih arhiva marginalizaciju gradiva koje se u njima pohranjuje, ili baš naprotiv, sustavniju brigu za specifično gradivo, koje je možda u mreži općih arhiva donekle zanemareno nauštrb zaštite i akvizicijske politike spram prioriternih fondova (uprave i pravosuđa). Još jedno od temeljnih pitanja hrvatske arhivske službe, svakako je problem samog fizičkog prostora potrebnog za njeno postojanje i funkcioniranje. Tom se temom već dulje vrijeme u Hrvatskoj bavi arhivistica Vida Pavliček (Državni arhiv u Varaždinu), koja je na Kongresu iznijela sažet prikaz stanja. On nije pretjerano optimističan, budući su još uvijek veliki problemi nedostatka prostora, neodgovarajućih spremištinskih uvjeta, neodgovarajućih prostora za korisnike, neriješenih imovinsko-pravnih odnosa, te neodgovarajuća opremljenost prostora. Još tamnije tonove ovoj slici dodaje saznanje o nepostojanju konzistentnog i dugoročnog pristupa ovom problemu, od strane same arhivističke zajednice u Hrvatskoj. Naime, autorica zagovara poimeničnu prioritetnu listu arhivskih ustanova, izrađenu prema kriterijima vrijednosti gradiva kojeg čuvaju, u kombinaciji sa stupnjem ugroženosti. Iako je Kongres nastojao svojim programom biti što je više moguće okrenut suvremenim tendencijama, koje se sve više razvijaju zahvaljujući drugačijem shvaćanju i praksi sustava spisovodstva, što je u velikoj mjeri posljedica novih tehnologija koje stvaraju i pohranjuju zapise, gđa. Tanja Mušnjak (Hrvatski državni arhiv – Središnji laboratorij za restauraciju i konzervaciju), ukazala je na uznemiravajući problem zaštite gradiva na konvencionalnom mediju (papir), za koje smo mislili da je zbrinuto u arhivima, ili će to biti njegovim preuzimanjem u arhiv. Ustanovljeno je naime, da je papir kojeg je drvenjača sastojkom, zapravo kiseli papir koji ubrzano propada, a čemu pogoduju i kiseli zagađivači kojih je u današnje vrijeme vrlo mnogo. Autorica je nedavno boravila u Njemačkoj, u pogonima proizvodnje uređaja za postupak konzerviranja takovog papira, te je ovo izlaganje zapravo bilo prenošenje ondje stečenih saznanja i informacija. Budući je nova, treća generacija tih uređaja vrlo skupa, zaključak je gđe. Mušnjak da bi za naše potrebe, ali i mogućnosti, odgovarajući bio prijenosni uređaj koji bi mogao pokrivati cjelokupnu hrvatsku mrežu arhiva, odnosno zapisa koji se u njima čuvaju, a cijena nabave bila bi prihvatljiva i moguća. Važno je naglasiti i da problem nije uočen samo kod papira, već i kod filmskih i mikrofilmskih vrpca, fotografija, magnetofonskih vrpca, i dr. nekonvencionalnih medija. Ukoliko je jedan od postulata arhivističke struke da se zapisi čuvaju u izvorniku, onda nam je vrlo brzo započeti rješavati taj problem. Druga je plenarna sjednica pokušala postaviti glavne sastavnice odnosa arhiva i stvaratelja, a čest je slučaj i imatelja, arhivskoga gradiva. Svi predavači ovog dijela Kongresa vidljivo su bili usmjereni na definiranje i analizu suvremenih pismohrana, ukoliko uopće termin pismohrana još ima neku funkciju u suvremenom uredskom poslovanju. Jasno je da će tradicionalnih pismohrana na ovome području još dugo vremena biti, dapače, da će one možda i za neko dugo vrijeme biti u većini, međutim, arhivska struka ne može si dozvoliti da ne bude u tijeku sa suvremenim razvojem, budući je on takovog tempa da bilo kakovo preskakanje stepenica saznanja, povlači za sobom pitanje buduće funkcije struke u društvenoj zajednici. Stoga, koliko kod je primjera suvremenog spisovodstva na našim područjima malo, koliko god da su i postojeći primjeri tek u početnim fazama razvoja, upravo je zato pravi trenutak da se arhivisti uključe u definiranje samih postavki, kao i kreiranje takovih sustava. Davorin Eržišnik (Hrvatski državni arhiv-voditelj Službe za zaštitu arhivskog gradiva izvan arhiva) u svom je predavanju iznio tri-četiri bitne odrednice suvremene pismohrane, te zadaće arhivske službe u svjetlu novog okruženja u kome gradivo nastaje. U našim prilikama, osnovno pitanje koje se javlja jest pitanje vjerodostojnosti. Autor je iznio tezu da će rješenje tog pitanja, dakle osiguranje vjerodostojnosti, omogućiti nestanak tradicionalne pismohrane. Dok tomu nije tako, pismohrane su uglavnom dvojne, t.j. zakonski se dozvoljava čuvanje u elektronskom obliku (odnosno, uništenje izvornika) onima za koje se sa sigurnošću smatra da ne mogu biti dokazima na sudu. Dvojnost se očituje i u funkcijama pojedinog oblika pohrane: oni u elektronskom mediju koriste se u operativne svrhe, dok se izvornici čuvaju radi sigurnosne i dokazne funkcije. Upravo nam to i objašnjava činjenicu, da u upravnim ustanovama još uvijek prevladava tradicionalna pismohrana. Glede uloge arhivista u sadašnjem i budućem vremenu, autor zagovara tezu važnosti praćenja i kontrole evidencija, dok se

donekle odmiče od trenutno uvriježenog stajališta da je suradnja arhivista, te upravnih i informatičkih stručnjaka nužna već pri kreiranju sustava. O ulozi suvremene pismohrane odgovor, ili bolje rečeno temeljna pitanja i postavke, svoje je promišljanje izložila i arhivistica Marina Štambuk-Škalić (Hrvatski sabor), u predavanju pod nazivom Uloga pismohrane u upravljanju zapisima (stvaranje, program i upravljanje sustavom spisovodstva), ali, kako i sam naslov sugerira, u konkretnijem obliku. Riječ je o konkretiziranju pojma spisovodstva (records management-a), koji mijenja dosadašnju smjer uredskog poslovanja iz strogo zadanog pravca pisarnica->pismohrana, u upravljanje zapisima od početka do kraja njegova «životna tijeka». Riječ je o procesu, kojeg prije svega valja osmisliti, te normativnim propisima operacionalizirati, a sam čin kreiranja ovisit će naravno o temeljitom uvidu i poznavanju funkcija određenog stvaratelja, odnosno, ciljeva koje svojom djelatnošću nastoji postići. U istoj je sjednici Kongresa, a zbog odsutnosti arhivista g. Tomislava Čepulića, njegovo pripremljeno izlaganje o ISO/DIS 15489, pročitala Dijana Mikšić. U vrijeme pisanja teksta, riječ je bila tek o nacrtu (draft international standard), no, u međuvremenu je prihvaćen kao takav. Sastoji se od jedanaest poglavlja u kojima se, na vrlo općenit način, kako bi primjena bila što šira, opisuju pojedine strukturalne cjeline standarda, a najviše je pažnje posvećeno samim procesima, te načinima kontrole upravljanja spisima. Nešto konkretnije upute i objašnjenja daju popratna uputstva (doslovno prevedeno kao tehničko izvješće). Nakon odslušanog izlaganja, zaključak je da očekujemo što brži prijevod Zavoda za mjeriteljstvo, te hrvatsko prihvaćanje ovog standarda kao službeno vrijedećeg. Snježana Zgorelec (Hrvatski državni arhiv), izložila je pregled problema i tendencija u stvaranju klasifikacijskih sustava. Ukratko, u suvremenim sustavima riječ je u prebacivanju stajališta sa zapisa (kao fizičke činjenice) na njegovu funkciju (koja obuhvaća sve relevantne osobine: kontekst, aktivnosti i nadležnosti), te u tom smislu, a također i u svjetlu nastajanja zapisa na novim medijima, valja težiti idealnom rješenju, a to je klasifikacijski sustav unaprijed ugrađen u informacijski sustav nekog stvaratelja. Za korisnika to će značiti jednostavan i brz pristup informacijama, a u svjetlu zadaće i uloge arhivista, omogućit će sustavno i redovno vrednovanje. Popodnevna je sjednica završena izlaganjem Živane Hedbeli (Hrvatski državni arhiv) o problematici privatnog arhivskoga gradiva. Autorica upozorava na uznemirujuću činjenicu o prilično manjkavu nadzoru arhivske službe nad takovim gradivom. Budući je riječ o krajnje raznorodnim kako institucijskim tako i individualnim pravnim osobama, vrlo je teško primijeniti jednak pristup problemima, iako Zakon o arhivskim gradivu i arhivima izjednačava prava i obveze javnih i privatnih stvaratelja/imatelja arhivskoga gradiva. Budući je, kako je poznato, privatno vlasništvo neprikosnoveno pravo, valja dobro razmisliti koji su to mehanizmi kojima arhivski djelatnici najbolje mogu zaštititi ovo gradivo, a bez kojega bi društvena memorija o mnogočemu bila manjkava. Poslije dviju sjednica, uslijedio je okrugli stol pod nazivom Arhivi i korisnici. Uvodno su kratko iznesena iskustva nekih državnih arhiva, kao i Hrvatskog državnog arhiva, o relacijama sa stvarateljima u svojoj nadležnosti, ukazujući na najčešće probleme, kao i na najpozitivnija dostignuća. Nadalje, kratko je naznačena i problematika samog sustava uredskog poslovanja, kao i potreba za klasičnim shematizmima. Okrugli je stol vodio Darko Rubčić (Državni arhiv u Zagrebu), a sudjelovali su: Silvija Babić (Državni arhiv u Zagrebu), Hrvoje Kirić (Hrvatski državni arhiv), Elizabeta Kuk (Hrvatski državni arhiv), Rosana Mikulić (Državni arhiv u Karlovcu), te umjesto Damira Validžića (Ministarstvo vanjskih poslova), o uredskom je poslovanju kratko izvijestio Darko Rubčić. Iako su ova izlaganja zamišljena kao poticaji, dapače, nekim iznesenim podacima gotovo i kao provokacija predstavnicima pismohrane, odziv diskutanata nije bio prevelik. Naročito je razočarao odziv predstavnika tijela uprave i pravosuđa, kojima su sudionici zamislili posvetiti ovaj okrugli stol, dok je ugodno iznenađenje bio angažman i zainteresiranost predstavnika gospodarskih subjekata. Znači li to da je gospodarstvo više pritisnuto problemima? Ili to zapravo znači da će nerješavanje problema, kod njih rezultirati vrlo opipljivim rezultatom – manjkom zarade, ili dapače, financijskim gubicima? Jasno je da je posljedica u krajnjoj konzekvenci jednaka radi li se i o upravi i pravosuđu, no, svima je razvidno da se dotična tijela u tom smislu ponašaju kao «zaštićena vrsta». U takovom stavu vrlo lako prepoznamo odraz ponašanja države kao takove, kao krajnje lošeg i nemarnog gospodarstvenika. Slijedeći je dan održana plenarna sjednica naziva Arhivi i informacijske tehnologije, a obuhvatila je tri predavanja: Jozo Ivanović - Sheme metapodataka u upravljanju dokumentima; Maria Guercio (Sveučilište Urbino, Italija) - Stvaranje, upravljanje i zaštita digitalnih zapisa (Uvod u međunarodne smjernice); te Josef Zwicker (Državni arhiv kantona Basel-Stadt, Švicarska) - Pravna pitanja vezana uz autentičnost zapisa u elektronskom okruženju. Zbog subjektivna razloga, Peter Horsman (Arhivska škola pri Nizozemskom institutu za arhivsko obrazovanje i znanstveno istraživanje, Amsterdam, Nizozemska) nije mogao prisustvovati Kongresu, te smo ostali zakinuti za uobičajeno iskričava Horsmanova predavanja, ovaj put predviđene teme Ponovno otkrivanje funkcije arhiviranja (Arhivi i upravljanje dokumentima u informatičkom društvu). Stoga se nadamo da ćemo tekst moći barem pročitati u slijedećem Arhivskom vjesniku, ili zasebnom zborniku radova s Kongresa. Iako na prvi pogled naslov teme g. J. Ivanovića zvuči zbunjujuće, a neupućenima čak i zastrašujuće, iz predavanja smo mogli saznati da su metapodaci zapravo oni strukturirani podaci, koji ili omogućuju ili dokumentiraju akcije nad informacijama. Kad govorimo o shemama metapodataka u upravljanju dokumentima, pogotovo javnim shemama, one moraju osigurati interoperabilnost, odnosno, omogućiti

međusobnu komunikaciju. Budući je svaka shema određena funkcijama sustava, širenje funkcija uvijek sobom nosi tendenciju širenja i same sheme. Međutim, upravo bi to valjalo izbjeći, budući na taj način gubimo usklaidivost raznih sustava. Naprotiv, proširenje funkcija valjalo bi popratiti ne proširenjem shema, nego kreiranjem novih shema. Maria Guercio pak u svom izlaganju upozorava na činjenicu, da je svaki sustav za upravljanje dokumentima zapravo loš i fragmentaran, ukoliko ne slijedi, ili čak i potiče, organizacijske promjene koje informacijske i komunikacijske tehnologije dopuštaju. Prije svega, one dopuštaju pojednostavljenje administrativnih procesa, čega je posljedica povećanje administrativne učinkovitosti. To, međutim, zahtijeva znatna prethodna ulaganja u analizu tih istih procesa, kao i njihov novi dizajn. Naravno, u svjetlu naše struke, jednako se tako javlja potreba i za redizajniranjem klasičnih arhivističkih postupaka: preuzimanje, zaštite i dostupnosti gradiva. Dio te problematike dotaknuo je i J.Zwicker, iznijevši neka pitanja vezana uz autentičnost zapisa u elektronskom okruženju, uz osnovni zaključak da bi problematiku zajednički trebali rješavati stručnjaci raznih područja: građanskog i trgovačkog prava, informatičari, upravni stručnjaci, arhivisti, i dr. Na okruglom stolu koji je uslijedio, koordinatorka kojeg je bila Mirjana Hurem (Hrvatski državni arhiv), predstavnici raznih državnih arhiva iznijeli su svoja iskustva glede pružanja usluga korisnicima, pri čemu su se razvidno definirale dvije grupe korisnika: istraživači (znanstveni, stručni, amaterski), te korisnici kojima gradivo omogućava ostvarenje nekog osobnog prava. Naravno da te dvije grupe traže i dva tipa arhivskih djelatnika koji će im uslugu pružiti. U poslijepodnevnom su dijelu sjednice održana dva izlaganja koja su nam omogućila uvid u vid zaštite zapisa njihovim prebacivanjem u digitalni oblik, te zaštitu filmskih vrpce acetatne podloge. Prvo je održao g. Zvonimir Baričević (Hrvatski državni arhiv), a riječ je o tehnologiji koja, s arhivističkog stajališta, ima svoje brojne prednosti, ali i mane. U odnosu na mikrofilm, osnovna je prednost precizan prijenos slike, indeksiranje i opis snimaka, te izuzetno povećane mogućnosti dostupnosti. Veliko je, međutim, pitanje vjerodostojnosti i osiguranja pravne prihvatljivosti takovih preslika, a ako predvidimo da će zakonska regulativa i to u dogledno vrijeme riješiti, ostaje pitanje migracije zapisa. Neki su čak proračuni pokazali da je ekonomski isplativije po potrebi vršiti ponovnu digitalizaciju s izvornika, nego pristupiti njihovoj migraciji. Kao što je izlaganje gđ. Tatjane Mušnjak izazvalo priličnu nelagodu među arhivistima, isti je učinak imalo i izlaganje Mate Kukuljice (Državni arhiv u Zagrebu), o opasnosti od ubrzanog propadanja filmskih vrpce acetatne podloge. Naime, do nedavno je bilo poznato da vrpce nitratnih podloga zahtijevaju posebne uvjete čuvanja, dok su se ove druge smatrale sigurnosnima. No, najnovija su znanstvena istraživanja otkrila da se u kiselj podlozi tih vrpce nalaze samorazarađujući mehanizmi, koji dovode do razgradnje filmske vrpce. Ako odbacimo vid zaštite prebacivanjem filmova na digitalni medij, za kojega, kako je autor vrlo informativno i slikovito objasnio, nemaju osigurana sredstva ni mnogo bogatije zemlje, jedina mogućnost ostaje osiguravanje novih uvjeta pohrane: s nekadašnjih 15°C i 50% vlage, optimalna se vrijednost pomiče na -5°C i 25-30% vlage, jer ćemo u suprotnom ograničiti vijek trajanja filmske vrpce na 40 godina. Potom je na Kongresu održana prezentacija Arhis informatičkog programa, nastala suradnjom Razvojne službe Hrvatskog državnog arhiva i tvrtke Infosistem, a kao rezultat svih do sada stečenih saznanja o sličnim aplikacijama. Program će u potpunosti biti dovršen za nekoliko tjedana, a kako njegov razvoj financira Ministarstvo kulture, biti će besplatno distribuiran svim državnim arhivima. U diskusiji koja se razvila, predviđjela se i mogućnost izrade verzije prilagođene pismohranama, i u tom smislu tržišne prodaje istoga. Zaključak je nakon prezentacije, da je potrebno organizirati jedno zasebno i detaljnije upoznavanje arhivskih djelatnika s programom, kad on bude potpuno dovršen. Pred sam kraj Kongresa, predstavnice Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo prezentirale su razrađen sistem uredskog poslovanja njihove ustanove, koji koristi operativne prednosti skeniranog dokumenta, no još uvijek nije riječ o elektronskoj, već o dvojnoj pismohrani. Na kraju, kako je i uobičajeno, uslijedila je diskusija sudionika koja je iskristalizirala potrebu iskazivanja nekog zajedničkog stava i zaključaka ovog, I. kongresa hrvatskih arhivista. Oni su formulirani u vidu deklaracije. Svakako, ne treba preskočiti i mnoge neformalne i ad hoc sastanke, razgovore tijekom jutarnjih i popodnevni stanki, organizirani posjet dvama arhivima u Zagrebu, svečani prijamni koktel, kao i onaj u palači Dverce u organizaciji Poglavarstva Grada Zagreba, te svečanu večeru na kraju drugoga radnoga dana, koje su sve bile prigode kako za stručne rasprave i razgovore, tako i za sasvim kolegijalna, pa i prijateljska druženja. Subota (27.10.) je bila rezervirana za opuštanje u vidu izleta u Nacionalni park Plitvička jezera, tijekom kojeg su se i više nego ostvarile potajne žarke molbe organizatora višim silama, o barem prihvatljivim, ako ne i sunčanim vremenskim prilikama.

Sastavila: Silvija Babić